ורב יוסף אמר רבי שמעון ורבנן בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן קא מיפלגי (א)דתנן [א]שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד ורבי יוחנן בן נורי אומר שניהן חיבורין זה לזה רבנן כרבנן ורבי שמעון כר"י בן נורי תניא ר"א בן תדאי אומר אחד זה ואחד זה צריכין לערב ואפילו לזה ביין ולזה ביין אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כולי עלמא לא פליגי דהוי עירוב כי פליגי כגון שלקחו חבית של יין בשותפות ר"א בן תדאי סבר [ב]אין ברירה ורבנן סברי יש ברירה רב יוסף אמר ר"א בן תדאי ורבנן בסומכין על שיתוף במקום עירוב קמיפלגי דמר סבר אין סומכין ומר סבר סומכין אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"מ ואמר רב ברונא אמר רב הלכה כר"א בן תדאי מ"ט לאו משום דחד טעמא הוא א"ל אביי ואי חד טעמא תרתי הילכתא למה לי הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא [ג]מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין [ד]משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין [ה]מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שיאמרו אבותינו לא עירבו דברי ר"מ וחכ"א או מערבין או משתתפין פליגי בה ר' (א) נחומי ורבה חד אמר [ו]בפת דכולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי כי פליגי ביין

וחד

ורב יוסף אמר. לעולם במבוי אחד כדמעיקרא ודקאמרת לר"ש היכי הוי חד עירוב ר"ש כר' יוחנן ס"ל: שמן שצף כו'. ושל תרומה הן: ואפי' לזה ביין ולזה ביין. בתמיה: זה בא בלגינו ושפך. וכן זה עד שמלאו חבית ואפי' שלא לשם שיתוף עשו מתחילה סומכין עליו שהרי הביא כל אחד יין אבל לקחו חבית יין בשותפות ס"ל לבן תדאי אין ברירה והוי להו כמי שנשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד וא': בסומכין אשיתוף במקום עירוב קמיפלגי. ובן תדאי מודה דמבוי מותר ובחצירות פליגי רבנן סברי כיון דנשתתפו במבוי אין צריכין לערב חצירות זו עם זו ומותרין להוציא מזו לזו דרך פתחים שביניהם שהרי שיתוף המבוי שהן פתוחות בו מחברן וסומכין על שיתוף המבוי תחת עירוב של חצר ובן תדאי סבר אין סומכין: מנא אמינא לה. דבהכי פליגי: הלכה כר"מ. דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב: מ"ט. ס"ל לרב כתרוייהו (ג) לאו משום דתרוייהו חדא מלתא וחד טעמא אמרי: ואי חד טעמא הוא תרתי הילכתא למה ליה. לרב למימר כתרוייהו (ג) בשלמא הלכה כר"מ איצטריך דאי מדר"א הוה אמינא טעמא דר"א לאו משום דאין סומכין על שיתוף אלא משום דקסבר אין מערבין בחצירות ביין כדקאמר ר"מ לקמן והאי שיתוף דבן תדאי דיין הוא כדקתני מתני' לזה ביין ולזה ביין הלכך לא סמכינן עליה בחצירות אבל היכא דנשתתפו בפת סומכין קמ"ל הלכה כר"מ דאוקמא רב גידל אמר רב לקמן (ד) בנשתתפו בפת ואפ"ה אסר ר"מ אלא כיון דאמר הלכה כר"מ דאפי' בפת לא סמכינן עליה הלכה כר"א ל"ל: הא קמ"ל דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין. מדאיצטריך ליה לרב למימר הלכה כבן תדאי אשמעינן דלא עבדינן כתרי חומרי דחד תנא בעירובין ור"מ תרי חומרי אמר אין סומכין בחצירות על שיתוף מבוי בין שנשתתפו בפת ובין שנשתתפו ביין ופליגי רבנן עליה בפת ומודו ליה כשנשתתפו ביין ורבנן דמתני' דהכא אוקימנא דאפילו בנשתתפו ביין אמרי דסומכין אשתכח דמחמיר (ב) תרי חומרי ורב ס"ל כוותיה בתרוייהו ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי הלכך אשמעינן הלכה כבן תדאי בחדא מינייהו דאין סומכין בחצירות על שיתוף המבוי ביין וכי הדר איפלוג ר"מ ורבנן בפת אשמעינן הלכה כר"מ: ואם רצו לערב ביין אין מערבין. דעירוב משום דירה הוא לערב דירתן לעשותן אחת כדאמר בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין אלא אחר פיתו: ומשתתפין במבוי ביין. דשיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי ולא רשות הבתים וחצר לאו בית דירה הוא וכ"ש פת דחשיב טפי: מערבין בחצירות. הפתוחות מזו לזו אע"פ שעירבו דרך פתחיהן צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לאו חצירות מותרות מזו לזו ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב ישתכח אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים דתנן שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים מה עירוב החצר משוי לבתים חדא אף שיתוף המבוי משוי חצירות חדא: דבחדא סגיא. דהא פת חזי הכא והכא ובין למר ובין למר סומכין על שיתוף במקום עירוב: כי פליגי ביין. כשנשתתפו ביין במבוי דלר"מ לא סמכינן עליה בעירובי חצירות דאין מערבין לחצירות ביין ולרבנן שרי ואע"ג דיין בחצר לא חזי מגו דחזי למלתיה בשיתוף סמכינן עליה בחצר דמודית לן דסומכין על שיתוף במקום עירוב ותרוייהו אית להו דסומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם של פת:

וחד

שמן שצף על גבי יין כו'. השתא משמע דשמן חשיב משקה מדקאמר ר' יוחנן בן נורי שניהם מחוברין דאי חשיב אוכל כיון דטבול יום אינו אלא פוסל לא הדר שמן ומטמא ליין דאין סברא לומר דפליגי רבנן ור"י בן נורי בהכי אם יכול להבדיל זה מזה או לא ועוד דתניא בפ"ק דפסחים (דף יז.) הדם והמים והשמן והיין משקה כי מדבחיא כו' וקרא דחגי (ב) נמי ואל היין ואל השמן מוכח דהוי משקה ועוד תנן התם (דף יד.) הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום (ה)[בנר שנטמא בטמא מת אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו] וקאמר בגמרא קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא והקשה ר"ת מההיא דאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) ר"מ אומר שמן טבול יום תחילה לעולם ותכ"א אף הדבש ר"ש שזורי אומר יין ומסיק יין דוקא ולא שמן ומשמע התם דהלכה כר"ש שזורי ואומר ר"ת דהתם בקרוש איירי כדקתני רישא במסכת טהרות (פ"ג מ"א) (ו)השמן והחלב והמקפה של גריסין בזמן שהן לחין הרי הן ראשון קרשו הרי הן שניים פי' דהוי אוכל ר"ת אומר שמן תחלה לעולם כלומר לעולם אפי' קרש (ז)ולא כמו שפירש בקונט' במנחות לעולם בין נטמא באב הטומאה בין נטמא בולד הטומאה: רבי אלעזר בן תדאי אומר אין ברירה. אין זה כעין ברירות דבכל דוכתא כדפי' בקונט' דהוו להו כאילו נשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד:

דלא עבדינן כתרי חומרי בעירוב. כך היא גירס' הקונטרס ור"ח גרים לעבדינן כתרי חומרי בעירוב כלומר הכא עבדינן כתרי חומרי ומיהו לשון בעירוב לא יתכן כל כך דמשמע בכל עירוב: משתתפין במבוי ביין. משמע קצת דלכתחלה ביין מצוה יותר מבפת מדלא תניא דומיא דרישא משתתפין במבוי בפת ואם רצו להשתתף ביין משתתפין ושמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף ומיהו בכל דבר מהני כדתנן בפרק בכל מערבין (ג) ומשתתפין (לעיל דף כו:) ובפ' חלון (לקמן דף פ.) נמי תניא כיצד משתתפין במבוי מניחין חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות ושל מיני פירות: בפת כ"ע לא פליגי דבחד סגי. משום דפת סגי הכא והכא ופירש בקונטרס דבין למר ובין למר סומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם בפת (ד) ולפיכך הא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי לא בעי למימר דאחר שעירבו בחצירות יהיו עדיין זקוק להשתתף במבוי אלא כלומר מערבין בחצירות בפת אע"פ שנשתתפו במבוי ביין ואין הלשון משמע כן ועוד תנן לקמן בפירקין (דף עג:) ה' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי וקאמר בגמרא מני ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף מיהו איכא לאוקמי ההוא סוגיא כמ"ד בפת פליגי ומ"ד בפת ל"פ סבר לה כרב דלא תני פתוחות זו לזו ור"י מפרש לאשיתוף דפת קאי דכיון דסגי ביין והם דחקו לעשות בפת ולאלמוה טפי מועיל אף לחצירות ועוד שהשיתוף לכל הבתים והחצירות שכולם משתתפין יחד אבל עירובי חצירות דפת אין לו להועיל כל כך במבוי ולפי מה שפירש שאפי' למ"ד בפת לא פליגי מודה הוא דבעירובי חצירות דפת פליגי אם מועיל למבוי (ח)[ואומר ר"י דמצינו] לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל דאי אמר הלכה כר"א בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה כר"מ הוה אמינא בחדא כהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע דאף ע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קמ"ל הלכה כר"א בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמסתמא בא לגלות דהלכה כר"מ לגמרי ומיהו פי' הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי ניחא טפי ולר"ת כשעירבו בחצירות בפת והניחו עירובן בבית אחד מן החצירות למה לא יועיל לכ"ע למבוי אי משום דתניא בכילד משתתפין (לקמן דף פה:) עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי כיון דמנחיה בבית לא שמיה שיתוף אלא עירוב הא פירש בקונטרס לקמן בפירקין(ט) גבי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר דהא דאמרינן שיתופי מבואות בחצר שבמבוי וכ"ש (ה) שבביתו

וכן

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

סז ב מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף א:

סח ג מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ד ה:

סט ד מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו:

ע ה מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שס:

◆

רבינו חננאל

רב יוסף אמר ר' שמעון ורבנן בהא פליגי, דתנן שמן שצף על פני (המים) [היין] ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן. ר' יוחנן בן נורי אמר שניהן חיבורין זה לזה. רבנן כתנא קמא, ור' שמעון כר' יוחנן בן נורי. ודבריו פשוטין הן. תניא בעל הבית שהיה שותף לזה ביין [ולזה ביין] (אין) צריכין לערב. אמר רבה זה בא בלגינו ושפך וזה בא בלגינו ושפך כולי עלמא לא פליגי דהוו עירוב, דהא ידיע חמרא דכל חד וחד. כי פליגי כגון שלקחו חבית בשותפות. רבנן סברי יש ברירה, ואלעזר בן תדאי סבר אין ברירה ולא נקרא עירוב אלא דהוו ידיע ונתערב עכשיו. ורב יוסף אמר כגון שנשתתפו במבוי בזה היין [ובסומכין] (בצע) [בעין] לעירוב בשיתוף פליגי. רבנן סברי (סמוכין) [סומכין]. ואלעזר בן תדאי סבר אין (סמוכין) [סומכין] אלא צריכין עירוב אחר. אמר רב יוסף מנא אמינא לה דאמר רב יהוד' אמר רב הלכה כר' מאיר, דתניא מערבין לחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין שאין עירוב ביין. משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין. מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי כדי שלא תשכח תורת עירוב דברי ר' מאיר, ש"מ דאע"ג דנשתתפו במבוי מערבין, ואין סומכין על עירוב במקום שיתוף, ורב ברונא אמר רב הלכה כאלעזר בן תדאי, לאו משום דאלעזר בן תדאי ור' מאיר תרוייהו חדא טעמא נינהו. ודחינן ואי חדא טעמא נינהו תרתי הילכתא למה לי. דאלעזר בן תדאי כר' מאיר סבירא ליה, ועבדינן כתרי חומרי בעירובין.

מסורת הש"ס

א) שבת ה: ק. טבול יום פ"ב מ"ה [ושם איתא ריב"ן שניהם חיבור ובשבת ה ע"ב מחוברין וכן הגיה הגאון יעב"ץ ז"ל כאן], ב) [לעיל לו: וש"נ], ג) כס"א: כתרוייהו, ד) [דף עג.], ה) רש"ל, ו) [לפנינו ליתא הא לישנא], ז) [עי' תוס' מנחות לא. ד"ה ליתא כו' שביארו יותר ע"ש], ח) רש"ל, ט) דף עג:.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי בה רב נחומי ורבה בר יוסף חד אמר בפת: (ב) רש"י ד"ה הא קמ"ל וכו' אשתכח דמחמיר ר"מ תרי: (ג) תוס' ד"ה משתתפין וכו' כדתנן בפרק בכל מערבין בבל מערבין ומשתתפין: (ד) ד"ה בפת וכו' לעולם בפת ולפירושו הא דקתני: (ה) בא"ד וכ"ש שבבית וכן:

◆

מוסף רש"י

שמן. של תרומה, שצף על גבי יין. של תרומה, ונגע טבול יום בשמן. טבול יום פוסל את התרומה מן התורה ביבמות בפרק הערל (שבת ה:) משום הכי נקט טבול יום, משום דפוסל ואינו מטמא, הלכך לא פסל אלא שמן בלבד דלאו חיבור הוא למיהוי כחד, ואילו הוה טמא הוה מטמא ליה לשמן ושמן פסל ליה ליין (שם ק.) ולפי שאינו חיבור זה לזה ושמן פסול הוא ולא טמא הלכך לא פסיל ליה ליין (שם ה:).